STRUCTURI CONCEPTUALE ALE UNEI RESURSE DIDACTICE PRAXIOLOGICE – EXERCIȚIARUL FONETIC RLS

CZU: 37.091.3:811.135.1`243`34 https://doi.org/10.59295/msdl2025.05

Marcel BÂLICI,

lector univ. dr., USM, Chișinău, Republica Moldova

Nadejda BÂLICI,

as. univ., USMF „Nicolae Testemiţanu”, Chișinău, Republica Moldova

Abstract

The research approaches the process of text reception from the perspective of the RLS methodology. The structure of the work is presented in two compartments: a) adapted methodology, ĉommunicating vessels"of didactics; b) reception of various types of texts -prose (narrative, descriptive, argumentative and functional), but also lyrical texts (presented, mainly, to users who do in-depth studies at the Faculty of Letters) from the perspective of various approaches. Thus the first part is a reflection of the didactic experiences proposed by P. Torresan, are presented at the level of reception. didactics, of conceptualization of insertion in learning strategies, of variations of learning methods, and the valorization of previous professional experience completes / configures the proposed methodological system by validating the new lements of study methods.

The second part of the paper refers to the action structures of receiving a text (especially lyrical texts). The proposed approaches contain aspects of examining and interpreting the text from the perspective of the intrinsic value/coherence of the text (lexical elements, acquisition of new words, the contextual role of lexemes, the topic of words in expressing the idea from a denotative and connotative perspective, the suggestion of the lyrical self-state derived from the correlation system: theme/motives/ images. The second aspect of exploring the value of the text is coherence, which involves making extratextual connections: interdisciplinary approach.

Keywords: *oral production, methodology, communication skills, receptive skills, didactic Approach*

Rezumat

Lucrarea își propune să prezinte un instrument util și indispensabil procesului de studiu al RLS, pornind de la învelișul sonor al mesajului comunicat. Se vor prezenta două metode esențiale aferente studiului pronunției în limba română ca limbă străină care au drept liant conceptul de fonetică corectivă. .

Exclusiv, din cauza volumului unui articol de cercetare, va fi prezentat doar compartimentul „Opoziții fonetice din cadrul sistemului consonantic” Pentru fiecare opoziție fonetică/ Dublet

fonetic/ se va urmări următorul algoritm: prezentarea unui tabel care conține primul element al dubletului fonetic , cu topică diversă în cadrul lexemului- poziție inițială, poziție intermediară și poziție finală. Acest aspect al conținutului propus se referă , preponderent, la metoda articulatorie. Metoda verbo-tonală este observată prin prezența imaginilor cu aparatul fonator în timpul emiterii unui sunet. Casetele care conțin lexeme cu sunetul studiat prezent în topică diversă va fi citit în corelare cu tabelul universului afectiv -emoțional expus, ca element de referință

Cuvinte-cheie: *fonetică corectivă, metoda articulatorie, metoda verbo-tonală, topica sunetului.*

Repere conceptuale în realizarea unei resurse didactice -instrument de studiu al pronunției în RLS

Din perspectiva formării măiestriei de pronunție într-o limbă studiată (în cazul nostru RLS) se vor utiliza multiple abordări. Inițial vom discuta despre caracteristicile distincte, dar și despre similarități, circumscrise celor două concepte - termen: metoda articulatorie și metoda verbo-tonală în cadrul foneticii corective. Conform enunțului constatator -sintetic al didacticianului M. Billieres (https://mvt-uoh.univ-tlse2.fr/) metoda articulatorie are următoarele componente; „Ascultă" / „Repetă" / „Compară" / „Citește" / combinate în moduri diferite. Pentru a realiza pronunția unui sunet, se propuneau exerciții constând în producerea unor secvențe de cuvinte izolate, cuvinte selectate conform principiului opozițiilor fonetice (* a se vedea sistemul de opoziții propus de Gr. Brâncuș, Adriana Ionescu și Manuela Saramandu, 1991), propoziții care conțin, preponderent mai multe apariții ale sunetului studiat" (Billieres M, digital).

Sistemul de opoziții fonice utilizat în metoda articulatorie

- b/p
- t/d
- s/z
- c/g
- ș/j
- l/n
- l/r
- m/n
- b/v
- j/z
- ț/s
- t/ț
- s/ș

Modelul de utilizare a resurselor prezentate din perspectiva metodei articulatorii ar fi: De exemplu pentru opoziția fonetică : b/p se vor lua ca mostră: bun/ pun. Inițial utilizatorul va asculta pronunția corectă prezentată de cadrul didactic , apoi va repeta (în anumite cazuri , de mai multe ori) cuvintele auzite, va realiza o comparație de receptare și va încerca să le reproducă în mod corect în procesul citirii. Referindu-se la sistemul de exerciții specifice metodei articulatorii Billieres a expus următoarele modele: „exerciții de percepere auditivă și de diferențiere /exerciții de repetiție / integrare bazate pe :

- Cuvinte izolate
- Propoziții scurte

- Exerciții structurale
- Microdialoguri
- Cântece și poezii pentru copii
- Exerciții de conștientizare a ritmului și intonației,, (Billieres, digital)
- Metoda articulatorie se combină în fonectică corectivă grație principiului ei fundamental de cunoaștere explicită a pronunției - segmentale, intersegmentale și suprasegmentale (Rosetti, Lăzăroiu,1982)

Metoda Verbo-Tonală (MVT) are rolul de a compensa dezavantajele metodei articulatorii. MA se bazează , exclusiv, pe articulare și foarte puțină atenție acordă perceperii sunetelor. Unii cercetători propun elaborarea unui program fonetic individualizat / alte variații ar fi Agenda fonetică, Fișa de observare, Casetele metacognitive). În MA elementele prozodice (structuri intonaționale, volum, modulația vocii, accentuare, ritm) sunt neglijate sau sunt prezentate separat, fiind elemente cu o manifestare, preponderent, ludică. MVT corijează această lacună. Un rol aparte se acordă intonației și compartimentelor acesteia: intensitatea sunetului, durata acestuia, frecvența sunetelor, coerența, ritmul și pauza. Fiecare unitate fonică este o parte constituantă a binomului :ritm/intonație (muzicalitatea internă a unei limbi). De asemenea prin intermediul binomului ritm intonație se realizează prezentarea întregului univers emoțional-afectiv al discursului propus.

Modelul de utilizare a MTV pornind de la resursele prezentate. Se va propune următorul algoritm:

- Utilizatorilor li se va propune să citească un cuplu de opoziții fonice (de exemplu : bun-pun)
- Ulterior , studenții ar punea să înregistreze citirea lexemelor
- Profesorul va propune imaginea aparatului fonator specific producerii fiecărui sunet, iar utilizatorul va propune mai multe lexeme aferente fiecărei imagini
- Ulterior, se vor realiza exerciții de citire la nivel de sintagmă și enunț
- Apoi , utilizatorilor li se va solicita să citească același enunț în corelare de semantică intonațională specifică multiplelor elemente ale registrului emoțional -afectiv (Rațiu) (coord), 1996)

1. Model algoritmic de aplicare a metodelor articulatorie și verbo-tonală

I. Opoziția fonetică B/P

GRAFEM/FONEM – **B**	B – poziția inițială	B – poziție intermediară	B – poziție finală
	Balcon	Umbrelă	Alb
	Bani	Umbră	Crab

	Bancă	Albastru	Ciob
	Băutura	Îmbogăți	Sub
	Bibliotecă	Îmbătrâni	Cub
	Birou	Bărbat	Arab
	Buletin	Întrebare	Aprob

Pe balcon e un fotoliu gri, nou și foarte confortabil	Vecinul meu este foarte amabil. îmi răspunde detaliat la orice întrebare despre cartierul în care locuiesc.	Indicatorul de trecere alterna culorile verde – roșu.
Pentru înregistrare la biblioteca municipală e nevoie să ai buletinul.	Vânzătoarea mi-a propus un pulover pentru bărbați foarte elegant, comod, moale și ieftin.	Sunt arab ți sunt student la facultatea de stomatologie.

GRAFEM/FONEM – **P**	P – poziția inițială	P -poziție intermediară	P – poziție finală
	Prânz	Papagal	Dulap
	Preț	Papion	Lup
	Pâine	Pașaport	Rup
	Pleoapă	Păpușă	Prosop
	Pijama	Plapumă	Dop
	Perie	Pompier	Nap
	Patru	Pepene	Sap

Ambulanțierul a supravegheat pacientul până la secția primiri – urgențe.	Este necesar să puneți usturoi la prepararea piftiei.	De pe panou am aflat mai multe informații despre orarul lecțiilor.
Meteorologii ne anunță că se așteaptă ploi de scurtă durată – luați umbrela.	Copiii au fost entuziasmați când au găsit în cutie câțiva ursuleți de ciocolată	Azi am primit un cadou de la tata – un dicționar multilingv ilustrat.

Ramona purta o ie cu motive florale şi geometrice.	Inima este un organ vital care are rolul de a asigura circulația sângelui în organism.	Doi prieteni au cules mure din pădure.
Apa de izvor era cristalină şi pură.	La cinematograf am vizionat multe filme despre iubire.	Acei domni sunt frizeri.

II. Opoziția fonetică T/D

Grafem/fonem – **T**	T – poziție inițială	T – poziție intermediară	T – poziție finală
	Tigaie	Facultate	Copt
	Tren	Student	Curat
	Trotuar	Universitate	Elegant
	Toamnă	Inteligent	Tort
	Telefon	Longitudine	Compot
	Tastieră	Latitudine	Împart
	Tablă	Cratiță	Lat

Ascultați citirea- model a enunțurilor. Citiți enunțurile şi înregistrați modelul personal de lectură.

Comparați rezultatele şi înscrieți opiniile in caseta cu informații de învățare.

Aseară am prăjit pește pe o tigaie nouă.	Studenții învață multe lucruri folositoare la universitate.	La ore studentul se îmbracă elegant.
Toamna frunzele sunt galbene.	În cratiță am gătit ciorbă delicioasă.	Pe raft este un tort proaspăt şi foarte gustos.

Grafem/fonem – **D**	D – poziție inițială	D – poziție intermediară	D – pdrăguțoziție finală
	Decan	Student	Brad
	Decola	Stradă	Ștrand

	Dejun	Stadion	Vad
	Delicios	Radio	Pod
	Departe	Podea	Rod
	Dialog	Fidea	Zid
	Dicționar	Clădire	Vid

Avionul decolează la ora zece și treizeci și șapte de minute.	Sunt student la Universitatea de Stat din Moldova.	În fața casei este un brad înalt.
Vreau să cumpăr un dicționar explicativ.	Creionul a căzut pe podea.	Autocarul a trecut pe pod la ora cinci și douăzeci și două de minute.

III. Opoziția fonetică S/Z

GRAFEM/FONEM – **S**	S – poziția inițială	S -poziție intermediară	S – poziție finală
	Soare	Astăzi	Frumos
	Sare	Asculta	Pas
	Săpun	Aseară	Urs

Am un văr care lucrează la autogara Sud.	Bunica scoate din cuptor o tablă mare de învârtite cu brânză de vaci și mărar.	Experimentul de la compartimentul Optica presupune examinarea spațiului convex și concav.
Doamna a privit prin vizor și sa convins că a sunat o persoană cunoscută.	Profesorul argumenta opinia cu convingere.	Am mâncat un delicios preparat din morcov cu miere.

GRAFEM/FONEM – **Z**	Z – poziția inițială	Z -poziție intermediară	Z – poziție finală
	Zebra	Ozon	Obraz
	Zimbru	Buza	Roz

	Zare	Azot	Caz
	Zarzavat	Pază	Necaz
	Zmeura	Rază	Iaz
	Zeama	Rozmarin	Jazz
	Zgomot	Magazin	Solz

IV. Opoziția fonetică C/G

Grafem/fonem C	C – poziție inițială	C – poziție intermediară	C – poziție finală
	Copac	Vaca	Copac
	Casa	Acoperiș	Lac
	Cap	Acord	Bumbac
	Catina	Acordeon	Rucsac
	Câine	Focar	Berbec
	Cana	Lucrare	Cerc
	Coș	Reclama	Loc

Grafem/fonem G	G – poziție inițială	G – poziție intermediară	G – poziție finală
	Gară	Mămăligă	Merg
	Garaj	Algă	Trag
	Garderobă	Ganglioni	Drag
	Gălăgie	Agale	Strig
	Gazdă	Bogat	Frig
	Glumă	Bagaj	Covrig
	Grădină	Aglomerat	Prag

În grădină sunt multe flori și pomi fructiferi.	Când în oraș e aglomerat numi place să am bagaj.	În vacanță merg într-o excursie de trei zile în sat.
În vacanță voi procura bilete de la gară pentru că îmi place să călătoresc cu trenul.	La restaurant am comandat o ciorbă cu tăieței și mămăligă.	Simigiul a propus clientului un covrig cald.

V. Opoziția fonetică Ș/J

Grafem/fonem **Ș**	Ș – poziție inițială	Ș – poziție intermediară	Ș – poziție finală
	Șampon	Aștept	Caș
	Școală	Crește	
	Șervețel	Cașcaval	Moș
	Șapte	Povestește	Oraș
	Șezătoare	Ușă	Borș
	Ștampilă	Mătușă	Cocoș
	Știri	Mănușă	Caltaboș

Grafem/fonem **J**	J – poziție inițială	J – poziție intermediară	J – poziție finală
	Jaluzea	Cojoc	Ruj
	Jeleu	Angaja	Oranj bej
	Joacă	Proteja	
	Jucărie	Plonja	
	Joi	Prăji	
	Jos	Mijloc	
	Jale	Mijlociu	

Citiți cuvintele din tabel pentru grafemele /fonemele G/J

Rug – ruj	Lungă – luncă	
Rog – joc	Joc – foc	
Justețe – justiție	Jar – far	
Jenant – jenat	Jale – șale	
Jantă – geantă	Jantă – joantă	

Bunicul oferă nepoatei o jucărie mare și moale.	În mijlocul camerei este un fotoliu nou..	Colega mea are un ruj nou.
Dacă afară e cald deschid jaluzelele.	Dacă ne spălăm pe mâini ne protejăm sănătatea.	.

VI. Opoziția fonetică L/N

Grafem/fonem - **L**	L – poziție inițială	L – poziție intermediară	L – poziție finală
	Lac	Colac	Deal
	Lucru	Cald	Val
	Loc	Calm	Cal
	Lemn	Culme	Domol
	Livadă	Balcon	Rol
	Lacrimă	Sală	Obstacol
	Lumină	Vale	Țel

Grafem/fonem - **N**	N – poziție inițială	N – poziție intermediară	N – poziție finală
	Nas	Banană	Prun
	Nistru	Binoclu	Brun
	Nord	Muncă	Roman
	Nor	Minune	Tren
	Nucă	Minte	Marin

	Noapte	Cântec	Magazin
	Negru	Doină	Vin

VII. Opoziția fonetică L/R

Grafem/fonem - **L**	L – poziție inițială	L – poziție intermediară	L – poziție finală
	Lac	Colac	Deal
	Lucru	Cald	Val
	Loc	Calm	Cal
	Lemn	Culme	Domol
	Livadă	Balcon	Rol
	Lacrimă	Sală	Obstacol
	Lumină	Vale	Țel

Grafem/fonem - **R**	R – poziție inițială	R – poziție intermediară	R – poziție finală
	Rugăminte	Parc	Cer
	Roşu	Trandafir	Ger
	Rochie	Tractor	Nor
	Ritm	Tren	Tractor
	Regulă	Părinte	Murmur
	Rol	Turist	Dor
	Rucsac	Mire/Mireasă	Zbor

VIII. Opoziția fonetică M/N

Grafem/fonem - **M**	M – poziție inițială	M – poziție intermediară	M – poziție finală
	Mână	Rampă	Pom

	Mâine	Lampă	Ram
	Mătușa	Tomate	Drum
	Mănușă	Hamac	Album
	Mașină	Stomac	Neam
	Mere	Somn	Program
	Miere	Domn	Sistem

Grafem/fonem - **N**	N – poziție inițială	N – poziție intermediară	N – poziție finală
	Nai	Intrare	Sun
	Nucă	Plantă	Bun
	Nimeni	Cană	Brun
	Niciodată	Antract	Prun
	Nimic	Antricot	An
	Nor	Unt	Lan
	Nistru	Lent	Vin

IX. Opoziția fonetică B/V

GRAFEM/FONEM – **B**	B – poziția inițială	B – poziție intermediară	B – poziție finală
	Balcon	Umbrelă	Alb
	Bani	Umbră	Crab
	Bancă	Albastru	Ciob
	Băutura	Îmbogăți	Sub
	Bibliotecă	Îmbătrâni	Cub
	Birou	Bărbat	Arab
	Buletin	Întrebare	Aprob

Pe balcon e un fotoliu gri, nou și foarte confortabil	Vecinul meu este foarte amabil îmi răspunde detaliat la orice întrebare despre cartierul în care locuiesc.	Indicatorul de trecere alterna culorile alb – roșu.
Pentru înregistrare la biblioteca municipală e nevoie să ai buletinul.	Vânzătoare mi-a propus un pulover pentru bărbați foarte elegant, comod, moale și ieftin.	Sunt arab și sunt student la facultatea de istorie.

GRAFEM/FONEM – **V**	V – poziția inițială	V – poziție intermediară	V – poziție finală
	Vamă	Covor	Firav
	Varză	Covrig	Concav
	Vânzător	Lavoar	Păstrăv
	Vârstă	Convingere	Firav
	Vecin	Învingător	Morcov
	Văr	Învârtită	Mov
	Vizor	Înveli	Elev

VAR – FAR	VOM – FUM
VÂRF – FIRAV	VERDE – FIERBE
VOR – FOR	FISĂ – VISĂ
VREA – FEREA	FIR – VÂR
FIN – VIN	FALĂ- VALE
FIU – VIU	FALĂ – VANĂ
FINĂ – VINĂ	FAN – VAN
FATĂ – VATĂ	FOI – VOI

Am un văr care lucrează la autogara Sud.	Bunica scoate din cuptor o tablă mare de învârtite cu brânză de vaci și mărar.	Experimentul de la compartimentul Optica presupune examinarea spațiului convex și concav.
Doamna a privit prin vizor și sa convins că a sunat o persoană cunoscută.	Profesorul argumenta opinia cu convingere.	Am mâncat un morcov cu miere.

X. Opoziția fonetică J/Z

Grafem/fonem **J**	J – poziție inițială	J – poziție intermediară	J – poziție finală
	Jucărie	Conjuncție	Bej
	Joc	Adjectiv	Oranj
	Jale	Proteja	Șomaj
	Jurnal	Aranja	Curaj
	Județ	Mijloc	Peisaj

GRAFEM/FONEM – **Z**	Z – poziția inițială	Z -poziție intermediară	Z – poziție finală
	Zebra	Ozon	Obraz
	Zimbru	Buza	Roz
	Zare	Azot	Caz
	Zarzavat	Pază	Necaz
	Zmeură	Rază	Iaz
	Zeamă	Rozmarin	Jazz
	Zgomot	Magazin	Solz

XI. Opoziția fonetică Ț/S

Grafem/fonem - **Ț**	Ț – poziție inițială	Ț – poziție intermediară	Ț – poziție finală
	Țară	Clopoțel	Micuț

	Țelină	Cățel	Vorbăreț
	Țambal	Viței	Isteț
	Țânțar	Față	Antebraț
	Țurțur	Dulceață	Josuț
	Țestoasă	Viață	Smalț
	Țiglă	Piață	Braț

Cosmin interpretează o piesă celebră la țambal.	Îmi place să vorbesc cu prietenii față-n față..	Un braț de coceni e hrană bună pentru animale.
În acest sat toate casele sunt acoperite cu țiglă.	În fiecare duminică merg la piață.	Vecinii au un cățel drăguț.

GRAFEM/FONEM – **S**	S – poziția inițială	S -poziție intermediară	S – poziție finală
	Soare	Astăzi	Frumos
	Sare	Asculta	Pas
	Săpun	Aseară	Urs
	Somn	Realism	Ceas
	Simplu	Casă	Glas
	Strună	Masă	Nas
	Stație	Restaurant	Succes

XII. Opoziția fonetică T/Ț

Grafem/fonem T	T – poziție inițială	T – poziție intermediară	T – poziție finală
	Tigaie	Facultate	Copt
	Tren	Student	Curat
	Trotuar	Universitate	Elegant

	Toamnă	Inteligent	Tort
	Telefon	Longitudine	Compot
	Tastieră	Latitudine	Împart
	Tablă	Cratiță	Lat

Ascultați citirea- model a enunțurilor. Citiți enunțurile și înregistrați modelul personal de lectură.

Comparați rezultatele și înscrieți opiniile în caseta cu informații de învățare.

Aseară am prăjit pește pe o tigaie nouă.	Studenții învață multe lucruri folositoare la universitate.	La ore studentul se îmbracă elegant.
Toamna frunzele sunt galbene.	În cratiță am gătit ciorbă delicioasă.	Pe raft este un tort proaspăt și foarte gustos.

Grafem/fonem Ț	Ț – poziție inițială	Ț – poziție intermediară	Ț – poziție finală
	Țară	Clopoțel	Micuț
	Țelină	Cățel	Vorbăreț
	Țambal	Vițel	Isteț
	Țânțar	Față	Antebraț
	Țurțur	Dulceață	Josuț
	Țestoasă	Viață	Smalț
	Țiglă	Piață	Braț

Cosmin interpretează o piesă celebră la șambal.	Îmi place să vorbesc cu prietenii față-n față.	Un braț de coceni e hrană bună pentru animale.
În acest sat toate casele sunt acoperite cu țiglă.	În fiecare duminică merg la piață.	Vecinii au un cățel drăguț.

XIII. Opoziția fonetică S/Ș

GRAFEM/FONEM – **S**	S – poziția inițială	S -poziție intermediară	S – poziție finală
	Soare	Astăzi	Frumos
	Sare	Asculta	Pas
	Săpun	Aseară	Urs
	Somn	Realism	Ceas
	Simplu	Casă	Glas
	Strună	Masă	Nas
	Stație	Restaurant	Succes

Grafem/fonem **Ș**	Ș – poziție inițială	Ș – poziție intermediară	Ș – poziție finală
	Șampon	Aștept	Caș
	Școală	Crește	
	Șervețel	Cașcaval	Moș
	Șapte	Povestește	Oraș
	Șezătoare	Ușă	Borș
	Ștampilă	Mătușă	Cocoș
	Știri	Mănușă	Caltaboș

3Concluzii

1. Metoda foneticii corective este binevenită în procesul de studiu al pronunției în RLS (CECRL, volum complementar,2021; Piccardo, 2016) pentru caracterul ei cognitiv, dar și praxiologic
2. Principiile foneticii corective corespund procesului firesc, de apropriere a unei imagini cognitiv - praxiologice.

3. Metoda verbo-tonală nu exclude, dar compensează dezavantajele metodei articulatorii, avantajele căreia sunt valorificate maxim.
4. Viziunea utilizatorului versus procesul de emitere a unui sunet este corelată cu principiile de receptare a acestuia conform unui model de receptare/ producere a sunetului.
5. Se realizează o structură didactică centrată pe elemente complexe:
    - Fonetic / fonologic
    - Producere / receptare
    - Imersiune / emergență

Considerăm astfel de cercetări utile și indispensabile studiului pronunției în RLS, Nu avem pretenția unicității, dar suntem siguri, că fiind bine conceptualizat, corect aplicat va contribui , cu certitudine, la asigurarea unui proces didactic de calitate.

Referințe bibliografice

Billieres M, Phonetique corrective en FLE Methode verbo-tonale, sursă digitală; disponibilă pe: https://mvt-uoh.univtlse2.fr

Brâncuș Gr., Ionescu A., Saramandu M., Limba română, manual pentru studenții străini, ediția III, editura Didactică și pedagogică, București, 1991,ISBN 973-30-17558

Dialog cu textul liric, Rațiu B,(Coord.), editura Eikon, 2016

Piccardo E, Phonological Scale Revision Process Report, 2016

Rosetti, A., Lăzăroiu, A., Introducere în fonetică, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982

Quadro Comune Europeo di Riferimento per le Lingue Apprendimento, Insegnamento, Valutazione (volume complementare): Division Education Department Council of Europe: publicat în „Italiano Lingua Due”, Milano, 2020, ISBN:2037-3597